

ŠELI
PARKER-ČAN

ONAJ
KOJI JE
UDAVIO
SVET

Preveo
Marko Mladenović

■ Laguna ■

Naslov originala

Shelley Parker-Chan

HE WHO DROWNED THE WORLD

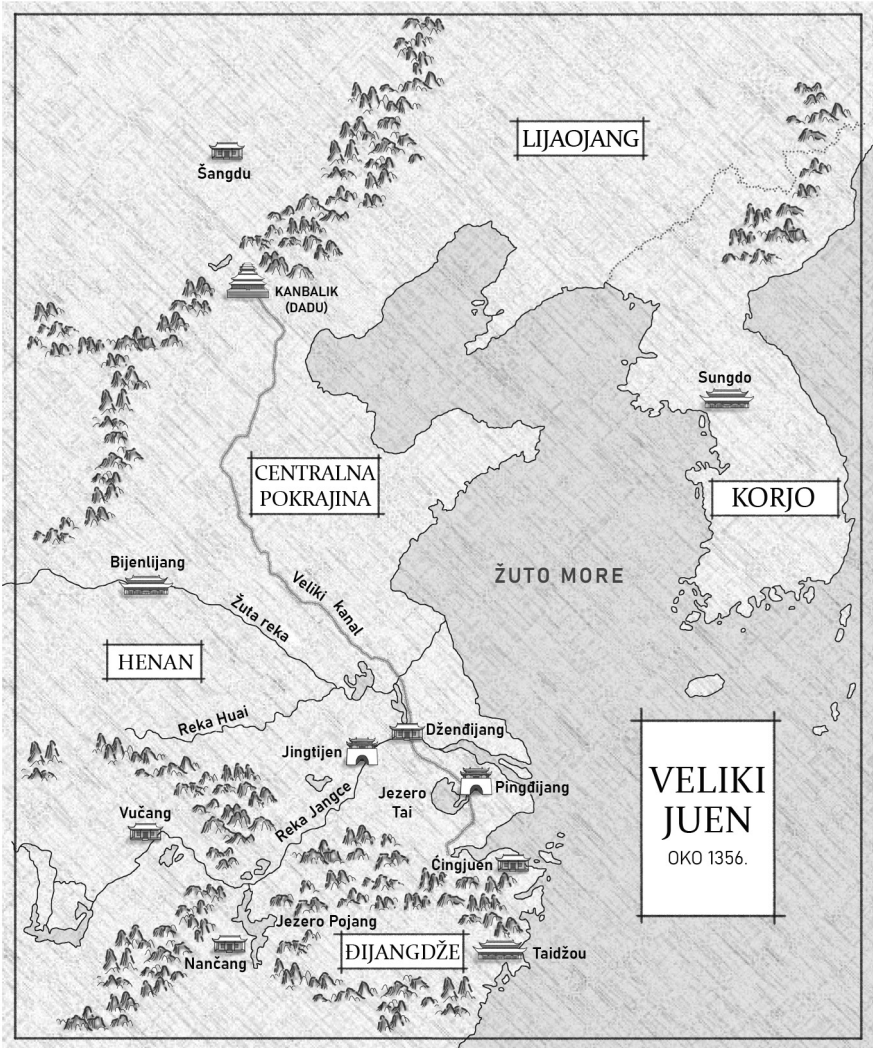
Copyright © 2023 by Shelley Parker-Chan

All rights reserved.

Translation copyright © 2024 za srpsko izdanje, LAGUNA

Junak je onaj koji želi da bude to što jeste.

Hose Ortega i Gaset

KINA, 1356.

U dvadeset trećoj godini vladavine Togon-Temura, petnaestog velikog kana mongolskog carstva Velikog Juena, Mongoli su pretrpeli takve poraze od unutrašnjih neprijatelja carstva da su izgubili njegov južni deo.

Samo godinu dana ranije južnjački pobunjenički pokret poznat kao Crveni turbani bio je na ivici da ga uguše strašni branioci Juena: mongolski velmoža Esen-Temur iz Henana i njegov general evnuh Oujang. Međutim, pod novim vođstvom mladog bivšeg monaha Džu Čungbe, Crveni turbani nisu samo preživeli već su protivnicima naneli tolike gubitke da je Juen bio prinuđen da se povuče.

Dok su se Esen-Temur i general Oujang pregrupisavali, i tražili podršku moćne, Juenu privržene porodice Džang – trgovaca solju koji su upravljali istočnom morskom obalom – Džu Čungba je napredovao u Crvenim turbanima. Tamo je pronašao saveznike – svog pobratima Sju Daa i svoju ženu Ma Sijujing – kao i neprijatelje, među kojima su bile i vođe pokreta. Osokoljeni uspehom protiv Juena, i uprkos unutrašnjim pode-lama, obnovljeni Crveni turbani zauzimali su grad za gradom na jugu, da bi naposljetku osvojili bivšu carsku prestonicu Bijenlijang na granici severa i juga.

Esen-Temur i general Oujang, u saradnji s porodicom Džang, nameravali su da ponovo zauzmu Bijenlijang za Juen. Međutim, bez znanja Esen-Temura, njegov pouzdani stalni pratilac general Oujang u potaji je sklopio pogodbu s porodicom Džang. Uz pomoć generala Džanga i Esen-Temurovog sopstvenog brata, velmože Vang Baosijanga, evnuh izdajnik je ubio Esen-Temura u Bijenlijangu i prisvojio njegovu vojsku najavljujući cilj da maršira na prestonicu kako bi se osvetio ubici svoga oca: velikom kanu.

Oujangova izdaja Juena omogućila je Džu Čungbi da i on izda. Nemilosrdno je svrgnuo premijera i princa svetlosti iz Crvenih turbana, i stekao vlast nad pokretom.

Svoju novu prestonicu Džu Čungba je napravio u Jingtijenu, na reci Jangce. Uzeo je ime carske ambicije: Džu Juendžang; prozvao se Blistavim Kraljem i obznanio kako ima nebeski mandat.

Porodica Džang je porekla vernost Velikom Juenu i prisvojila resursima bogatu istočnu morsku obalu kao svoje nezavisno kraljevstvo, sa obzidanim Pingđijangom kao prestonicom.

Poslednji preživeli bivši vođa Crvenih turbana, ugladeni ali okrutni Čen Joulijang, pobjegao je od pokolja u Bijenlijangu i ustanovio se u Vučangu, uzvodno od Džu Juendžanga.

Uglavnom neopažen, velmoža Vang Baosijang iz Henana preuzeo je zvanje svog mrtvog brata, postavši henanski princ i prisvojivši najveće imanje u Velikom Juenu.

Takvo je bilo stanje sveta u osamdeset petoj godini vladavine kanova poteklih od Kublaj-kana, prvog velikog kana i cara osnivača večnog mongolskog carstva Velikog Juena.

PRVI DEO

1

GRANICA IZMEĐU KRALJEVSTAVA DŽU JUENDŽANG I PORODICE DŽANG. OSMI MESEC 1356.

„To zacelo ne iziskuje duže razmatranje“, kazao je ženski glas iza lelujave koprenaste zavese na kočiji. „Zašto mi ne bi odgovorio odmah, Džu Juendžang, i oboma nam uštedeo vremena?“

Čak i tu, daleko od mora, ravnica u podnožju vidikovca na vrhu brda bleštala je belo od soli kao da se bogatstvo ženinog kraljevstva neobuzdano preliiva. Usled vrelog kraja leta na jugu, plitko jezero koje je obično ležalo tu na granici između dve teritorije bilo je presahnulo. Iznad njihovih vojski lepršave zastave su bacale obojene odraze na prostranstvo. Žute za pobunjeničku vojsku Blistavog Kralja. Zelene za trgovačku porodicu Džang, bivše pristalice carstva Velikog Juena, koje su tog proleća konačno raskinule sa svojim mongolskim vladarima i proglasile vlast nad brodskim putevima i putevima soli istočne morske obale.

Džu Juendžang, u zlatnom kraljevskom oklopu i s pozlaćenom drvenom rukom iste boje kao trava pod kopitima njenog konja, videla je kako generali suprotstavljenih vojski koračaju jedan prema drugom s namernom učtivošću. Njihove male podnevne senke rezale su koru što im se drobila pod čizmama.

Površnom oku, generali se nisu preterano razlikovali. Dva krilata šlema u nanženskom stilu, dva kompleta oklopa s pločicama čija je tamna koža upijala sunce, a metalna ispupčenja u obliku lavljih glava na ramenima odbleskivala kao da šalju signale ogledalima. Ali u očima Džu, kojoj je njen general ujedno bio i brat po svemu osim po krvi, njihova daleka obličja raspoznavala su se lako kao dva lica. Ono je bio nemonaški visok stas Sju Daa, dok je njegov veseli dugi korak pripadao mladiću željnom da okusi svet. Onaj drugi, general Džang, bio je niži i sitnije građe, ali se nosio sa uzdržanim samopouzdanjem čovjeka koji ima životnog iskustva kao Džu i njen general zajedno. Džu je tačno znala koliko je brzo general Džang napredovao nakon što se njegova porodica odvojila od Juena. U roku od nekoliko meseci on je zauzeo sve preostale gradove na južnom toku Velikog kanala i premestio prestonicu porodice Džang u obzidani Pingđijang na istočnoj obali jezera Tai. Sada je Džangove na istoku od Džuinog sopstvenog kraljevstva na zapadu razdvajao samo potez ravnice u okuci moćne reke Jangce na njenom krivudavom putu za more.

„Predaj mi se“, rekla je žena iza zavese. Glas joj je bio grlen, dubok i koketan. Bio je to glas za zatvorenu sobu, presvučen nagoveštajem kao kadifom: da ih, iako su neznanci koji su se tek sreli, možda puki trenuci dele od toga da jedno drugo upoznaju najviše što dva tela to mogu. Bila je to jedna od onih taktika što deluju samo dok pozadinska računica ostaje nevidljiva. Džu, koja je nije samo videla već se uopšte uzev smatrala otpornom na porive fizičke želje, zagolicalo je kada je na to osetila blago mamljenje. Kao nekome kome nedostaje ženstvenosti, njoj samoj nikada nije palo na pamet da se ona može koristiti kao oružje. Novina toga što se ona upotrebljava protiv nje zabavljala ju je i zadivljavala u bezmalo jednakoj meri.

Na ravnici su dva generala s poštovanjem sagnuli glave; preneli su i primili zvaničnu poruku o predaji; i povukli se. Njihovi tragovi su ostali iza njih plavi kao modrice.

Džu se najzad okrenula ka svojoj sagovornici. „Pozdravi uvaženoj gospi Džang.“

„Vidim da odbacuješ moje zvanje“, vragolasto je kazala žena.

„Zašto ne bih, kada vi odbacujete moje?“, odvrtila je Džu. Brečnuvši se tako, osetila je kako je kroz nju zastrujala životna energija. Bilo je to zadovoljstvo moći pomešane sa igrom, koje ju je uzbuđivalo kao zadah slane vode u njenom nosu i vruć neobuzdan vetar koji joj je zatezao zastave i terao travu da šiba i skače niz obronke brda. Podjednako vragolastim tonom, dodala je: „Možda bi bolje bilo da se predam istinskom nosiocu zvanja. Vašem mužu, kralju. Radije bih da me primi licem u lice onaj što mi je ravan nego njegova časna žena koja govori iza zavese pristojnosti.“

Žena se zajedljivo nasmejala. „Ne brini. Predaćeš se baš onome kome treba. Moj muž ti je možda poznat po ugledu, ali slab muškarac kojim se dobro upravlja ženina je najveća snaga.“ Na kopreni se namreškala senka, kao da se žena prignula. Njen spuštenu glas izdavao je pozivnicu da se Džu sagne s konja i dozvoli da joj uvo dolebdi toliko blizu tim žamornim usnama kako bi, da nije te tanke pregrade između njih, svaki njihov slog mogla osetiti na koži. „Ja ne mislim da si ti slab muškarac, Džu Juendžang. Ali slab ti je položaj. Čemu se možeš nadati protiv moje veće vojske; protiv mog generala koga je čak i strašni juenski general Oujang opisao kao sebi ravnog?“

Predaj mi se. Potčini svoje snage mojoj vlasti. Umesto da čekamo da Juen pošalje velikog kancelara i onu svoju centralnu vojsku da nam uguši pobunu, zajedno ćemo marširati na Dadu. Zauzećemo njihovu prestonicu, i presto. A kada bude bio car, moj muž će ti dati zvanje koje bude izabrao. Vojvoda, princ? Biće tvoje.“

Džu je suvo kazala: „Kada se istorije bude pisale, takvo zvanje će me sigurno preporučiti njihovim autorima kao znamenitog čoveka.“

Ljudi koje su ona i gospa Džang dovele sa sobom bili su tu tek forme radi. Bio je to sastanak, a ne bitka. Ali Džu nije gajila zablude u vezi sa svojim prilikama. Njena vojska, prevashodno pešadijske snage sastavljene od nekadašnjih pobunjenika Crvenih turbana i dodatnih seljana regruta, bila je jedva upola velika kao dobro opremljena profesionalna vojska Džangovih. A sa izuzetkom njene prestonice Jingtijena, nijedan od desetak gradova koje je ona držala na jugu nije mogao da se poredi čak ni s najsiromašnijim privrednim centrima porodice Džang povezanim kanalom. Bilo je jasno kakav bi ishod bitke bio. Da su bile u obrnutim položajima, Džu bi računala da je ona pobednica i zahtevala predaju, isto kao što je njena protivnica upravo radila.

Gospa Džang je promumlala: „Da li to želiš? Da budeš znamenit?“ Glas joj je bio gladak kao da je vrhovima prstiju miluje po koži. „Onda me prihvati, i dozvoli da ti to ostvarim.“

Znamenitost. Džu je to želela čitavog života. Sa izvesnošću jasnom kao senka bačena na so, znala je da će to uvek biti sve što ona želi. Uspravila se u sedlu i zagledala na istok preko prostranstva carstva porodice Džang. Vetar što ju je šibao iz tog dalekog zagasitog obzorja kao da ga je približavao; pretvarao je tu neodređenu liniju u nešto opipljivo, nešto duboko ukorenjeno. *Dostižno*. Pomisao je ispunila Džu oštrom radošću. Nepomična no opet uzlećući u visine na tom vrhu brda, ona se prožela neobičnim osećajem da vidi kako se pred njom proteže čitav put njene budućnosti. Sa svog orlovskog vidikovca nije videla nijednu pravu prepreku na tom putu – samo male neravnine koje će joj jedva zasmetati dok bude srljala prema cilju.

Preplavljena talasom ushićenosti, kazala je bezličnoj ženi iza zavese: „Ne želim da budem znamenit.“

Uživala je u pauzi dok se gospi Džang burkalo u glavi, dok se ova pitala šta je to pogrešno shvatila u vezi sa Džuinom ličnošću – gde je pogrešila sa zavodenjem.

Patrljak Džuine ruke žigao je u pretesnoj manžeti njene drvene šake. Ali ta nelagodnost, i svakodnevne posledice toga što je jednoruki čovek u dvoručnom svetu, bila je samo cena njene želje, i Džu je bila dovoljno jaka da je podnese. Bila je dovoljno jaka da podnese sve, i da učini sve, zarad onoga što želi.

„Onda...“, počela je gospa Džang.

„Ne želim da budem znamenit“, ponovila je Džu. Njena želja je bila sunčevo zračenje, neizmernost koja bez izuzetka ispunjava svaki delić njenog bića. Ko još, poput nje, shvata kako je osećati nešto tolikih razmera; želeći nešto celinom svog bića? „Želim da budem najznamenitiji.“

„Razumem“, rekla je časak kasnije gospa Džang. Njena koketnost je poprimila primesu oholosti, i Džu se u glavi javila slika kako joj se u lice zalupljuju vrata neke privatne prostorije. „Zaboravila sam koliko si mlad. Mladi su uvek previše slavloljubivi. Još nisu spoznali granice onoga što je moguće.“

Lakirani nokti su zakuckali po unutrašnjem ramu kočije, dajući znak vozaču. Kada je kočija krenula, gospa Džang je kazala: „Srešćemo se opet. Ali pre nego što se budemo sreli, dozvoli da ti ova starija i iskusnija žena kaže nešto. Baci pogled na mog generala tamo dole. Manjka li mu poštovanja od sveta oko njega, za njegovo držanje, pojavu, dostignuća? Prirodno mesto takvog čoveka jeste iznad drugih. Ne bi bilo zgorog da razmotriš svoje prirodno mesto, Džu Juendžang. Ako svet jedva može da gleda čoveka manjkavog kao što si ti, misliš li da će te prihvatiti na prestolu? Samo bi budala sve rizikovala za ono nemoguće.“

Džu je gledala kako se kočija kotrlja niz brdo. Da je znala prave razmere Džuinih telesnih nedostataka – u koje je, u pogledu muške anatomije, spadalo više od širokih ramena ili desne šake – gospa Džang bi nesumnjivo smatrala da su čak i Džuina dotadašnja dostignuća nemoguća. Ali ako si rešen da želiš ono nemoguće, postoji bolji način da se dođe do toga. Sa

veselim prkosom, Džu je pomislila: *Promeni svet, tako da to postane moguće.*

JINGTIJEN

Šetajući se tлом svog dvorca kralj i kraljica su išli bez zapreka, jer su im se svi sklanjali s puta i klanjali, ali usled čistog obilja radnika na gradilištima na sve strane, Džu je na sebe gledala kao na čamac koji se probija kroz veštačko jezero zagušeno korovom. Kada su prošle pored još jedne zgrade obavijene bambusovom skelom, sa divljenjem je kazala: „Nisam ni bila odsutna preterano dugo. Bila si vredna.“

Njena žena Ma Sijujing uputila joj je pogled duboke ozlojeđenosti. „Naravno da sam bila vredna. Kada si rekla kako želiš novi dvorac koji će odražavati tvoj položaj, jesi li mislila da će se on sagraditi sam od sebe?“

A nije se ni gradio samo dvorac. Kada se vratila u grad, Džu je videla kako se dižu temelji novih zidova Jingtijena, i jahala je avenijama otvrdlim i osušenim od sunca, oivičenim mladicama drveća koje još decenijama neće davati hladovinu. Sunčani miris piljevine i povetarac što bez prepreke duva kroz gradilišta; čisto nebo naizgled veće i plavlje no igde drugde gde je Džu živela: mogućnost sadržana u svojoj novini silno ju je uzbuđivala.

Ma Sijujing je dodala: „S druge strane, zvuči kao da si *ti* jahala sve do granice samo da bi pozirala.“ Ogromna masa njene izvezene svilene haljine jedva joj je usporavala korak. Budući da je bila nomadskog porekla kaste semu i imala stopala velika kao u seljanke, kretala se nekoliko puta brže od nanženskih plemkinja koje su se mogle videti kako se teturaju unaokolo po Jingtijenu ispod suncobrana.

Džu je žurila kako bi održavala korak. „Bolje je pozirati nego sukobiti se s njima. A gospa Džang je to znala isto kao i ja. Tražila je da se predam.“

„To bi imalo smisla i za tebe i za nju. Tako da si naravno odbila.“

Ali dokle god na svetu postojalo nešto znamenitije od toga što ona ima, Džu je znala da će to želiti. Te želje se nije mogla odreći kao što se nije mogla odreći disanja. „To ima smisla u skladu s tim konkretnim okolnostima. Tako da treba da promenim okolnosti.“

„Aha, *samo* to. Možda možeš da udvostručiš svoju vojsku pukom snagom želje.“

Džu joj je namignula. „Možda i mogu! Ali trebaće mi tvoja pomoć.“

Ma Sijujing je zastala i dobacila joj pogled. „Moja pomoć.“

„Zašto te to toliko iznenađuje? Ti si vrlo sposobna žena.“ Džu je pokazala na haotične udarce čekićem i viku što su dopirali sa svih strana. Prebacila se na jedan jezik što ga je naučila u manastiru (ali nikada nije koristila) i veoma rđavo kazala: „Umeš da govoriš ujugurski, zar ne?“

Iznenadivši se, Ma Sijujing se pomela. Zatim se nasmejala i odgovorila na istom jeziku. „Po svemu sudeći, bolje od tebe.“

Ujugurski se nije preterano razlikovao od mongolskog, zbog čega se Džu setila generala evnuha Oujanga i njegovog jednoličnog, stranog naglaska kada je govorio hanerski. Njoj je taj naglasak oduvek bio prilično ružan. Ali Main ujugurski je mogla da sluša čitavog dana: bilo je nečega čisto dražesnog u pronalaženju nove strane nekoga koga već toliko dobro poznaje.

„Godinama ga nisam govorila. Mislila sam da sam ga možda zaboravila.“ Ma Sijujing se prebacila nazad na hanerski. Imala je bolećiv izraz na licu. „Dok sam odrastala u Daduu, kada mi je otac bio general juenske centralne vojske, kod kuće smo govorili sopstvenim kumanskim jezikom. Ali s Mongolima smo se služili mongolskim, a sa ostalim narodima iz kaste

semu ujgurskim. Kada znaš jedan od ta tri, ostale ti je lako da savladaš. Ali hanerski je potpuno drugačiji. Jedva reč da sam znala kad nas je otac doveo u Anfeng i dao me Guovima.“

Njen otac, koji je izdao Juen i pridružio se pobuni Crvenih turbana u Anfengu, samo zato da bi ga njegovi sunarodnici pobunjenici zatim izdali i ostavili da pogine od mača generala Oujanga. Džu je zbolela pomisao na život koji je Ma Sijujing živela pre nego što su se one srele. Na sve što je pretrpela. Shvatila je kako ne može da sabere mnogo žaljenja zbog smrti Mainog oca, niti zbog dvojice Guovih: Starog Guoa i njegovog sina Malog Guoa, Mainog nesrećnog verenika. „Niko od njih nije video tvoju darovitost.“

Kada je Ma Sijujing preko lica preleteo izraz bola, Džu je shvatila da je bila odveć bezosećajna. Znala je da ih Ma Sijujing još oplakuje. Ne zbog toga što su joj oni bili, ni toga kako su se ophodili prema njoj, već jednostavno kao ljudska bića. Čak i posle čitavih godinu dana braka, Džu je Maino saosećanje i dalje bilo tajanstveno. Kad su bile zajedno, ponekad je pomišljala kako bi mogla da ga razume – možda čak oseti, kao da ga prenosi treperenje Mainog srca uz njeno – ali čim bi se razdvojile, to bi izbledelo kao san.

Promenila je temu. Većim delom života pokušavala je da umakne svojoj prošlosti, i neprijatno lepljiva osećanja poput tuge i bolećivosti još su je ispunjavala neodređenim porivom da beži. „Možeš li mi pronaći još desetak semua koji govore ujgurski?“, upitala je. „I žene, ako možeš da ih pronađeš. I kad si već kod toga: dve kamile.“

Na njeno zadovoljstvo, zahtev je trgnuo Ma Sijujing iz žalosti. Ona je s nevericom prostrelila Džu pogledom.

„Kome s vremena na vreme ne zatreba kamila? Sigurno si nasledila od predaka nekakvu sposobnost odnošenja prema njima“, veselo je kazala Džu. „Trebaće mi i svici svile, koliko god možeš da ih nabaviš.“

„Možda si ti nasledila neku sposobnost od kornjače koja te je izlegla kao jaje!“, uzviknula je Ma Sijujing. „Dobro: semui, kamile, svila. Sunce i mesec i sve svrake što nadleću Nebesku reku. Kada polaziš?“

„Što pre budem mogla. To je dugačak marš. Moraću da zamolim Sju Daa da smesta počne da mobiliše snage. Ali u nečemu si se prevarila.“ U susret im je lepršavo išla grupa dvorskih sluškinja, koje su videle Blistavog Kralja i njegovu suprugu kako se približavaju, pa se bacile u naklone. Džu je dobroćudno pucnula prstima da im naredi da ustanu. „Pitanje treba da glasi: Kada *polazimo*?“

Ma Sijujing se zbunjeno namrštila.

„Jesam li ja budala kao Guovi, pa da previdim darovitu ženu u sopstvenoj kući?“ Džu se naglo uzбудila na sopstvenu smelost. „Zajedno ćemo to uraditi.“

U glavi joj se javila slika jednog prelepog lica hladnog kao žad, pa su joj sva čula ustreptala u onom jezivom prepoznavanju nekoga ko takođe nije ni jedno ni drugo. Patrljak joj je zapevao u zapamćenom bolu.

„Džu Juendžang“, kazala je Ma Sijujing, tiho, pazeći na prolaznike koji bi mogli da je čuju kako se tako nezvanično obraća Blistavom Kralju. „Šta si naumila?“

Džu joj se nasmešila. „Treba mi vojska povrh one koju već imam. Zato idemo u Bijenlijang po nju.“

Posle duge pauze, Ma Sijujing je rekla: „General evnuh...“

„Ne brini...“

„Ne brini!“

„... Neću ući u tigrovu pećinu. Verovala ili ne, iz prošlosti sam izvukla neke pouke.“ Džu se nasmejala. „Ovo je misija bez bitke. Ali moramo da požurimo. Zamisli da si na njegovom mestu: čitavog života čekaš svoj trenutak i praviš se verna onima što su ti ubili porodicu. Ali sada su oni mrtvi, a ti si napokon u prilici da se osvetiš osobi koja je odgovorna za sve što si propatila: velikom kanu. Gorela bi od želje da kreneš, zar ne?“

„General Oujang nije krenuo iz Bijenlijanga samo zato što veliki kan letuje u Šangduu i ne vraća se u Dadu do sredine jeseni. Ali čim bude čuo da se veliki kan vratio, on će krenuti u marš. Tako da moramo stići u Bijenlijang pre nego što se to bude dogodilo.“

Sa dubokom podozrivošću, Ma Sijujing je kazala: „Bez borbe. Hoćeš li mu izneti ponudu kao što je gospa Džang iznela tebi?“

„Ne baš. Ali biće zabavno, obećavam.“

Pre nego što je Ma Sijujing stigla da odgovori, začula se tutnjava i tamo gde je do maločas bila neka stara zgrada, u nebo se podigao oblak dima.

„Budo sačuvaj, izgleda gore nego pre“, zakukala je Ma, dok su cigle zasipale trg na kome su već bili nikli kosturi nekoliko novih građevina. „Jesi li sigurna da nismo naprosto mogli sve da zadržimo?“

Vazduh je bio pun ciglene prašine, žute prašine i poznatog tamnog turšijastog mirisa baruta. Džu je kroz tu zavesu prašine načas videla viziju budućeg Jingtijena: blistavi velegrad toliko razmetljivo, neukusno, sablažnjivo nov da će predstavljati ko-renito odbacivanje svega što je bilo pre toga.

Njen pečat na svetu, sada novom.

Pomamila se od brzine: kao da trči najbrže što može prema onom zagasitom obzorju. „Imaj vere, Jingci. Biće veličanstven.“

2

BIJENLIJANG

Esen je sahranjen u dugom priobalju Žute reke. Poljske trave, prošarane poslednjim preostalim letnjim cvećem, ponovo su osvojile ono što je pre više vekova bilo obradivi predeo. Bilo je to nešto najbliže što je Oujang uspeo da pronade Esenovoj predačkoj stepi s njenim beskrajnim travnatim morem. U daljini se izdizao nazubljeni plavi lanac: ne planina, već razbijene ljske Bijenlijangovog odavno uništenog spoljašnjeg zida. Kada je kleknuo na močvarno tlo pored sveže očišćenog groba, Oujang je osetio kako polako tone. Na kraju će sve oko njega nestati na isti način: Bijenlijangovi zidovi, Esenov grob, čitav taj divlji predeo. A on – on će nestati pre svega toga.

Bol mu se pojačao. Od Esenove smrti nije imao ni trenutka bez bola. Ispod svakog dana osećao je kako mu nepodnošljivo damaranje tuge cepa ći što mu spaja duh s mesom, kostima i organima, te mu se činilo da se kida samo tkivo njega samog. Ali najgori bol ga je preplavljivao u talasima, upravo tako. Biti obuzet znaćilo je biti ponesen vatrenom stihijom – biti zatoćen u agoniji toliko žestokoj da ona ljušti spoljašnji svet i ostavlja ga kao ništa drugo do zapaljeni um koji se sklupćava u beskrajnom, uzaludnom pokušaju da pobjegne.

Klečao je tamo, drhteći, goreći. Načas mu je u glavi bilo samo to koliko bi voleo da se žute vode dignu oko njega, priđuše mu bol i odnesu mu telo na more. Ali to je bilo nemoguće. Čak i uništen bolom, znao je da postoji samo jedan izlaz. Izdržaće, mada ne zna kako, jednostavno zato što mora. Kada se leto bude završilo a veliki kan se vratio u prestonicu iz letnjeg dvorca, Oujang će marširati na Dadu i osvetiti se onome što je upisao njegovu i Esenovu sudbinu u obrazac sveta i ukrao im izbor u pogledu toga kako će živeti i umreti. A sa ubistvom velikog kana, tim poslednjim činom u Oujangovom životu, sve grozote koje je on počinio – sve što je pretrpeo – postaće vredne toga.

Ustao je. Kada je pala na travu, senka mu je uzdrhtala, zbog čega su odlepršale ševe što su se gnezdile u blizini. Nešto dalje rogozi su se njihali u načas ugledanom svetlucanju bistre vode. Sunce je bilo toliko vrelo da je izvlačilo njihov miris, koji je podsećao na crni luk, ali on je osećao kako se godišnje doba menja. Leto se bližilo kraju. Bilo je maltene vreme.

Dok je on stigao donde odakle se video neoštećeni unutrašnji zid Bijenlijanga, sunce se već bilo iskosilo. Ravnodušno i bez zabrinutosti, shvatio je da je bio odsutan većim delom dana.

„Generale Oujang!“

Jahač koji ga je čekao okrenuo je konja i poterao ga uz Oujangovu crnu kobilu dok je ovaj jahao kroz kapiju. Razdražen nametanjem, Oujang je bacio pogled na njega. Od šest izvornih nanženskih komandanata koji su zajedno s njim skovali zaveru za izdaju Mongola, ostala su samo tri, od kojih je komandant Geng bio najmanje upečatljiv. Čak i njegovo lice, četvrtasto kao karakter za „državu“, manje je ličilo na pečat osobene ličnosti nego na proglas komandantskog cilja: da se Veliki Juen vrati domaćim vladarima. Poput ostalih komandanata, Geng je promenio frizuru tako što je mongolske pletenice zamenio ponositim čvorom na temenu u nanženskom stilu. Oujang se pitao gledaju li oni popreko na njegovo odbijanje da rasplete

svoje. Mada i nije mario za to. Za razliku od njih, on svoj nanženski identitet nije mogao da povрати. To je ličilo na nešto što je isečeno iz njega, zajedno sa svim ostalim što čini muškarca.

Gengov molećivi izraz pojačavao je Oujangovu razdraženost. „Generale, u pitanju je komandant Lin...“ U skladu s njihovom novom vojskom pod nanženskim vođstvom, govorio je hanerski umesto mongolski. „S poštovanjem, treba hitno da se sastanete s njim kako biste razrešili situaciju.“

Neodložnost ga je zbunjivala. Oujang nije bio siguran ni koji je od njegovih komandanata Lin, a kamoli zašto on treba da zaslužuje ličnu pažnju. „Zašto mi dosađuješ time? Neka se viši komandant Šao pobrine za to.“

Oujang se sećao sudbine dvojice od onih šest zaverenika. Prema Šaou nije gajio ljubav, ali umeo je da ceni to što njegov zamenik rešavanju problema pristupa tako što problem obično trajno uklanja.

Jedva je čuo Gengove prigovore kada su stigli do svog štaba u rezidenciji bivšeg juenskog upravnika i sjahali. Kada je Oujang krupnim korakom prošao kroz drvenu kapiju koja se cepala, jedan ulični pas je podigao glavu i tiho zarezao.

On je znao na šta pas reaguje, isto kao što je znao zašto ptice beže od njegove senke a plamenovi se načas spuste kada on prođe.

Posredi su bili njegovi duhovi.

On nije mogao da ih vidi, kao što su to navodno mogli oni s nebeskim mandatom, ali znao je da su tu. Većito su bili tu. Od Esenove smrti ispunjavali su mu snove: oni mrtvi pripadnici klana Oujang u dronjavim belim ritama piljili su u njega praznim crnim očima, čekali da ih on oslobodi.

U naletu agonije pomislio je: *Uskoro.*

Štavljen kožom lako se razdvajala pod Oujangovim nožem dok je sekao jedan kaiš kako bi zamenio izlizani deo uzde na

obrazu. Na stočiću, stavljenom na njegov krevet pored njega, bila je sveća od pčelinjeg voska i njegove alatke. Popravljanje konjske opreme bilo je konjušarski posao, ali kako se polazak bližio, on je hvatao sebe kako se željno laća prostih fizičkih zadataka u nadi da će mu vreme brže proći.

Stavio je nož u plamen sveće. Žlebove za šavove na kaišu bilo mu je najlakše da napravi tako što će obeležiti kožu zadnjom ivicom zagrejane oštrice. Zurio je u plamen koji se spuštao kada su se, nekom iznenadnom stravičnom alhemijom, mirisi sveće, zagrejanog metala i kože stopili u uspomenu – čak ne neku određenu uspomenu, mučno je pomislio, već na *osećaj* Esena. I čim je on to osetio, spopao ga je bol.

Bilo je to nedokučivo. Obuzeo ga je neki očajnički nagon, ništa više od refleksa izazvanog njegovim nesvesnim urlikom da bol prestane, i pre nego što je shvatio šta radi, on je podvrgnuo svoj uzani levi rukav i položio pljosnatu stranu zagrejane oštrice sebi na kožu.

To je bolelo. Buljio je u to u nemoj agoniji. Bolelo ga je toliko da mu je pržilo tugu u glavi dok u njemu nije ostao samo beli vrisak oštrih ivica.

Još pre nego što je postao vojnik, naviknut na sve vrste telesnih muka, Oujanga je upravo zagrejani nož pretvorio u to što je bio. On je poznao taj bol. Znao je da je to – za razliku od onog drugog – bol koji on može da preživi. Dahnuvši, sklonio je sečivo sa zapešća. Ispod, uporedno s narukvicom od perli od žada i zlata iz Esenove kose, na njegovoj koži se nalazila besna pruga. U glavi mu je onaj beli vrisak trajao i trajao. Pustio je da se izgubi u njemu. Umesto uma što gori bio je telo što gori, a unutar tog tela bio je očišćen od svega što on jeste i svega što oseća.

Nije znao koliko dugo je lebdeo. Činilo mu se dugo.

„Generale.“

Oujang se naglo okrenuo. Na vratima je stajao Šao. Koliko dugo je on tamo? Uzda je ležala zaboravljena Oujangu u krilu.

Preplavljen nejasnim stidom, on je cimnuo rukav dole preko opekotine i narukvice. Opekotina je još pevala.

Šao je ušao. Očito je smatrao da ma koliko puta rekao „generale“ Oujangu u leđa, to predstavlja dovoljan poziv. Za njim su ušli Geng i komandant Ču, drugi izvorni zaverenik. Oujang je ustao. Tako bez oklopa i osjetljivom od bola, to mu je manje ličilo na sastanak nego na sukob. Naprasno je postao svestan noža u svojoj ruci.

„Generale Oujang“, rekao je Šao bez salutiranja. Pogled mu je odleteo na nož. Njegove usne, nevesela kriva linija ironičnog uvažavanja, podsećale su Oujanga na posekotinu od mača. Ali Šao je uvek tako izgledao. To nije značilo da je video šta je Oujang radio. „Zar niste dobili moju poruku?“

Trgnuvši se, Oujang se setio kako je nešto ranije zanemario nekog mladog vojnika. Kada je to bilo? Možda tog jutra. A već je bilo popodne. „Sada ste ovde“, kratko je kazao. „O čemu je reč?“

„Komandant Lin i njegova inženjerijska četa nisu se jutros javili na raport iz kasarne.“ Šaou su usta većito ostajala vrlo neznatno otvorena kada bi prestao da govori, kao u ribe koja se sprema da zagriže.

Da li mu je beše Geng pre neki dan rekao nešto u vezi s komandantom Linom? Možda je to bio Ču. „Pa?“

„Pa, komandant Lin, koji je pre tri dana tražio da se sastane s vama kako biste porazgovarali o onome čime je nezadovoljan, ali koga niste primili da ga saslušate, sada je dezertirao.“

Oujang je sa odvratnošću pogledao Šaou u oči. Pitanja ljudstva ga nimalo nisu zanimala i bio je nepopustljiv i besan od želje da ga ostave na miru. „Zar nemamo još tri inženjerijske čete? Ne vidim u čemu je problem.“

Geng i Ču su se nelagodno uzvrpoljili, ali Šao se nije dao savladati samo oštrim tonom. „Čekanje teško pada i najboljim vojskama. *Vaša* vojska je vojska regruta koji su upravo učestvovali u hladnokrvnom ubijanju svojih komandanata. Ostali su

bez svih izgleda da će dobiti platu. A sada su svi videli kako stotinu ljudi odlazi.“ Jednoličnost njegovog odgovora prikrivala je ozlojeđenost koju je osećao zbog onoga očiglednog: činjenice da evnuh poput Oujanga nije u stanju da zadobije poštovanje celih ljudi, a kamoli njihovu vernost. „Ako želite da oni ostanu, to će morati da im se isplati.“

„Trebalo bi da im je dovoljan cilj oslobođenja nanženaca od Mongola“, kruto je rekao Oujang.

Šaou su se usta dodatno nakrivila nadole. Njega ciljevi nisu zanimali.

„Ma koliko bili posvećeni, ne zaboravite da su oni samo obični ljudi s porodicama koje moraju da izdržavaju“, ubacio je Ču. Oujanga je Ču neizrecivo razdraživao. Nešto u vezi s njegovim mekim zaobljenim mrmotskim licem, njegova preterana blagost, to kako hoda odveć lako na prstima – sve je to u Oujangu budilo poriv za nasiljem.

„Sećate li se prošlogodišnjih poplava?“, dodao je Geng. „Bezmalob svaki zemljoradnik u Henanu izgubio je godišnju zaradu. Ovakvima kao što smo mi na imanju henanskog princa nije bilo tako loše, jer nam je velmoža Vang oprostio dugove. Ali drugde su ljudi patili. Ako možete tim ljudima da platite nečim što mogu da pošalju porodici, zlatom, svilom ili solju, oni će ostati.“

Oujangu se javila daleka uspomena na to kako je Vang Baosijang pozajmio od njega vojnike da kopaju kanale. Pretpostavljao je da je velmoža Vang sada henanski princ. Bez Esena i Oujanga u svom životu, on sigurno broji svoje zlato i vaspitava svoje seljake da budu još produktivniji. Na pomisao da je velmoži Vangu možda drago zbog svega što se dogodilo, osetio je ukus žuči. „To je sporno pitanje. Nemamo zlata. Ni svile, ni soli.“

„Možemo da nabavimo“, osorno je rekao Šao. „U domašaju nam je nekoliko Džu Juendžangovih gradova. Kada je preselio prestonicu iz Anfenga u Jingtijen, ostao je slab na periferiji.“

Te gradove možemo da zauzmemo veoma lako, i uzmemo šta nam treba.“

„I odložimo marš na Dadu? *Ne.*“ Na pomisao da će morati da čeka – *još* – Oujang se gušio od besa. „Dosta! Sastavite manje snage lake konjice. Pohvatajte te dezertere i oderite ih sve do jednog, pa obesite njihove odrane leševe na zidove. Treba li ljudima podsticaj da ne dezertiraju? Možda će im to biti dovoljno dražesno.“

Okrenuo im je leđa i seo. Kada je stavio nož u plamen, plamen sveće je zatreperio, nisko na fitilju. Dok se nož zagrejao a on ponovo uzeo kožni kaiš, oni su otišli.

„Zašto je na sve strane razbijeni crep?“, ljutito je procedio Oujang kroz zube kada je ušao u dvoranu koja im je služila kao komandni centar. Iz nekog razloga, dvorišta kompleksa bila su prošarana nečim što je ličilo na posledice zemljotresa.

Šao, Geng i Ču su podigli glave odande gde su bili zbijeni u raspravi. Sa lažnom ljubaznošću, Šao je kazao: „Da odgovorim generalu na pitanje: ljudi iskazuju zahvalnost za nove ukrase koje ste okačili širom grada. Pretpostavljam da se crep lakše baca nego kamenje.“

Vruć vetar je donosio u zgradu neki kolebljiv kiseo zadah, zadah strvine, kanalizacije i dima, ali Oujang je imao jak želudac. Žestoko se zagledao u Šaoa. „A ipak niko više nije dezertirao. Znači da su shvatili poruku.“

Šao je zajedljivo rekao: „Istina.“ Okrenuo je ka Oujangu jednu cev s porukom. „Ovo je upravo stiglo od naših izviđača na severu. Biće vam drago.“

Oujangu je srce zaigralo toliko snažno da zamalo nije ispustio cev kada je izvukao pismo. Jedva je uspeo da se usredsredi na toliko da dozvoli da mu mongolsko pismo kaže ono što je znao da će mu reći. „Veliki kan se vratio iz letnjeg dvorca. Ponovo je u Daduu.“ Usled žestine osećanja glas mu je skočio u

onaj omraženi visoki registar, ali shvatio je kako više ne mari za to. Nekako se pretvorio u onog usranog ludaka što luta ulicama, ne obazirući se ni na čije gađenje. „To je to. Konačno možemo da napustimo ovu rupetinu od grada. Viši komandante Šao! Obavite pripreme za polazak.“

Obuzet neobičnom lakoćom, ostavio ih je da se bave time. Kretanje mu nije umanjivalo trud potreban da bi izdržavao bol, ali sada je najzad mogao da poveruje kako će taj trud imati kraj. On samo treba da izdrži još malo. A onda će dobiti svoje olakšanje.

Nije znao da je Šao pošao za njim dok iza sebe nije čuo: „Generale.“

Bio je u dugom praznom potezu hodnika. Izenađeno se okrenuo i video kako ga Šao posmatra s mržnjom. Oujang je ostao zatečen. Šao mu se nikada nije dopadao, u tolikoj meri da su sva njihova opštenja izgledala dvolična, ali Šao se oduvek pravio da prihvata Oujanga kao pretpostavljenog. To golo uzvratanje netrpeljivosti bilo je novo i potresno.

Šao je hladno rekao: „Slušaj me. Znam da te je baš briga hoćeš li preživeti Dadu, ali to mora da bude manje očigledno. Kako misliš da će ljudi reagovati budu li shvatili da si u samoubilačkoj misiji? Bude li se moral iole dodatno pogoršao, nećemo ni *stići* do Dadua, a kamoli prići velikom kanu. Hoćeš da vidiš koliko je loše? Izađi ovog trena na glavnu kapiju ovog kompleksa i vidi kako će reagovati. Znaš šta: klicati neće.“

„Ne treba mi da mi kliču“, kazao je Oujang, smesta se razbesnevi. „Treba mi da me *slušaju*. Dosad su me slušali. Slušaće me ponovo.“ Ali umesto da popustljivo okrene glavu, Šao ga je ovoga puta netremice gledao. Taj prkos je ispunjavao Oujanga iznenadnom željom da ga povredi. Spopao ga je poriv da prisili Šaoa na poslušnost kao što ju je bičem izvlačio iz svojih regruta. „Šao Ge, ponekad se pitam. Ti još nemaš mandat, zar ne? Izgleda da mu se ne žuri da ti dođe. Misliš li kako treba to da shvatim kao znak da mi treba neki drugi partner u ovom poduhvatu?“

On i Šao nikada nisu izričito govorili o tome šta će Šao dobiti iz njihovog partnerstva. Ali, sa gađenjem je pomislio Oujang, to teško da je tajna.

Šaou su usne pobebele. „Mene ne možeš da izblefiraš. Znam koliko ti treba da stigneš u Dadu. Nemoj misliti da to možeš bez mene i ove vojske.“

Streljao je Oujanga pogledom svisoka. Bez konja koji bi ih izjednačavali, razlika u njihovoj visini bila je izražena. Šaov ledeni izraz podsećao je Oujanga na onaj kišni dan kada su igrali partiju goa, kada je poslednji put video svoje komandante Jana i Baija žive. Kada su oni posumnjali u plan, Oujang je naprosto hteo da ih pusti da idu, ali Šao je imao sopstvene ideje. Čak ni tada on nije bio Oujangov čovek, već isključivo svoj.

Njihovo uzajamno neprijateljstvo potiskivalo je samo nešto što su obojica znali: da trebaju jedan drugom.

„Trenutno sam ja glavni“, kazao je Oujang. „Slušaj me i nećemo imati problem. Spremi ovu vojsku za polazak, makar to značilo da polovinu njih moraš nasmrt da prebiješ pred drugom polovinom.“ Nije se ni trudio da spreči da mu se glas prožme prezirom. „A kada budemo došli u Dadu, pobrinuću se da dobiješ svoj presto.“

KANBALIK (DADU)

„Znači vi ste novi henanski princ. Moramo reći da nam je vaš brat bolje odgovarao.“

Vang Baosijang je ustao, pažljivo, iz naklona, i video kako lenje crte velikog kana oživljavaju od poznatog gađenja. Sve u vezi s velikim kanom opiralo se ideji remećenja, kao da je on čučeca stenčuga koja s prolaskom svake nove godine zadire sve dublje u obronak brda. Teški obrazi sina Neba privlačili su pogled dole do ušiju s dugim resicama, koje su zatim vukle oko niže do klonulih lukova njegovih pletenica. Iza njegove glave zlatni zmajevi su zevali i uvijali se po izrezbarenoj drvenariji prestola.

Dvor se vratio u Kanbalik da bi zatekao prestonicu u stisku neobično vruće jeseni. Situacija nije bila podnošljiva čak ni zbog visokih krovnih greda u Dvorani velikog sjaja. Baosijang je na jeziku osećao jetku pustinju. Ukus severa. Za svoj prvi prijem pred dvorom, iz nastranosti je obukao svoju omiljenu zelenu haljinu, drečavu provokaciju zelenu kao zelena salata koju je njegov otac neverovatno mrzeo. Sada mu se vrtelo u glavi od zagrljaja njene zimske težine. Ali kada bi pao u nesvest pred velikim kanom, to ne bi doprinelo ostvarivanju njegovog

cilja. Umesto toga, iz rukava je izvukao lepezu i uzeo da se hladi. Srebrom obloženi zidovi velikog kana uzvraćali su mu treperenje. Ulubljeni metal je proizvodio previše odraza, kao da prikazuje blede prilike što su se zadržavale u senovitim uglovima dvorane.

Oči velikog kana pratile su kako se Baosijang mlitavo hladi. Izraz mu se dodatno ukiselio. Bio je to izraz kakav je Baosijang čitavog života viđao na tuđim licima, kao da sama njegova ličnost vređa dostojanstvo. Kao da ih puka činjenica njegove zadrte, neskrušene ženskastosti onemogućava da budu časni.

Preplavio ga je talas gneva. U poslednje vreme, od onih – *dogadaja* – zamišljao je svoj gnev kao trajno mračno more u sebi, šljiskavo i nestalno. Jedno jedino uzburkavanje bilo je dovoljno da bi se taj potencijal sabrao u talas besa i mržnje. Bilo mu je teško da zamisli kako oduvek nije bio takav. Uživao je u tome kako ga to crno osećanje obuzima u celosti. Kako ga poništava i guta, i kako nikada neće proći jer je, za razliku od drugih osećanja, beskrajno i neiscrpno. Zamišljao je sebe kako se prožima prezirom velikog kana, prkosno mu pokazujući zube. *Samo izvoli. Ponižavaj me.*

Nije ga prezirao samo veliki kan. Sa stolica na stepeniku ispod zmajevskog prestola gledala su ga još tri neprijateljska lica. Prepoznao je velikog kancelara, komandanta centralne vojske Velikog Juena; i omiljenu suprugu velikog kana gospu Ki. Oni su ga jedva primećivali. Ali treća osoba! Ona je bogami obraćala pažnju na njega. Ona je velikodušno obasipala Baosijanga mržnjom. Carica je nosila visoki stubasti crveni šešir mongolskih plemkinja, a iz njegove senke, njeno lutkasto lice je obećavalo osvetu. U toj osveti nije bilo ničega poetičnog. Bila je to onakva ružna mržnja kakva zahteva da njen predmet bude raščerečen, i da mu se utroba prospe na pod.

On je znao da je zaslužuje, ali jedva se sećao razloga. Jeste, znao je šta je *uradio*: uništio caričinog mlađeg brata Altana, i ostavio čitavu njenu porodicu sa žigom izdaje. Ali on je imao